

FRAGMENTI RAZGOVORA... WOLFGANG WIENS

PREMIJERE
FESTIVALI
OBLJETNICE
RAZGOVOR
GLAZBENI
TEATAR
ESEJ
TEMAT
GAVRAN U
PARIZU
IZ STRANIH
ČASOPISA
TEORIJA
IZ POVIJESTI
NOVE
KNJIGE
DRAME

Razgovor s Wolfgangom Wiensom
vode Barbara Burckhardt i Franz Wille.
Objavljen je u časopisu Theater heute,
prosinac 2006.

Wolfgang Wiens rođen 1941. u Stettinu, od 1965. neumorno radi kao dramaturg kazališta u Frankfurtu, Hamburgu, Kölnu, Bremenu Berlinu i Beču, s intendantima kao što su Ivan Nagel, Peter Palitzsch, Arno Wüstenhöfer ili Jürgen Flimm. Na posljedku tu je od 1999. i suradnja u bečkom Burgtheateru s redateljima poput Clausa Peymanna, Luca Bondyja, Ernsta Wendta, Jürgena Goscha, Wilfrieda Minksa, Franka-Patricka Steckela, Roberta Wilsona, Andrea Bretha i još mnogim drugima. Od početka sezone nalazi se u mirovini, pa je i vrlo slobodan i vrlo zaposlen.

O odnosu dramaturga i glumca

Dok mi sjedimo u biblioteci, glumci moraju imati probe i glumiti. Oni ne mogu istraživati u onom opsegu u kojem mi to činimo. Što ne znači da su siromašni duhom. Upravo suprotno: materijali im se daju upravo zbog vjerovanja kako oni s time mogu nešto započeti.

O rastu važnosti dramaturga

U ekspresionističkom časopisu Sturm nalazi se priča u kojoj netko prolazi kazalištem i na samome kraju ulazi u potkrovlje puno paučine u kojoj netko sjedi i čita pun prašine: dramaturg. Kada sam tijekom srednje škole statirao na gradskim pozornicama Frankfurta, radila su u toj ogromnoj kazališnoj kući s različitim izvedbenim područjima jedan ili dva dramaturga. Krajem 70-ih kuće sa šest ili sedam dramaturga samo za područje drame postale su pravilo. Već se po tome, iako možda i pretjerano, vidi porast dramaturgova značenja. Ishodište tog rastućeg interesa uostalom nije bila Schaubühne, nego Brechtov Berliner Ensemble, njegovo "kazalište znanstvenog doba", kazalište istraživanja.

O marketingu u kazalištu

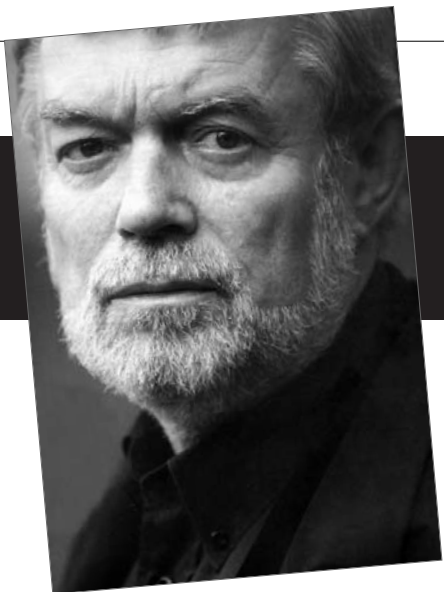
Odveć se vjeruje u djelovanje reklame i njezinu sposobnost privlačenja publike u kazalište. Upošljavaju se agencije koje reklamiraju kazalište kao i svaki drugi proizvod, što ne čudi jer se uvijek ispostavi da njihovi suradnici ne idu u kazalište. I oni onda izmišljaju ono što uz dopuštenje držim da je za povraćanje: **merchandising**. Po mom mišljenju, majice nemaju što tražiti u kazalištu ili kape za bejzbol ili čokolade ili boce za vino s logom kazališta. Logo je isto priča za sebe: svaki novi intendant ima novi logo! U tome se krije moment populizma. Kazalište samo sebe čini jeftinim. Ja sam za to da kazalište zadrži svoju auru, svoju tajnu i da iz toga crpi privlačnost. U to ne ubrajam svaku vrstu diskusije s publikom, kazališne novine ili informacije. Mislim na modnu reklamu.

Dramaturg i repertoar

Čini se da se na to gotovo zaboravilo: da je prava zadaća dramaturga čitanje komada. Primarna zadaća nije sjedenje na probama i šaptanje redatelju u uho, nego čitanje komada, čitanje komada, čitanje komada. I prosuđivanje. Zato što sam ljubazan, ja čitam sve što se pošalje u kazalište. Takvi tekstovi dolaze od ljudi koji vjeruju u kazalište. Neki se komadi mogu, naravno, poslati natrag već na temelju popratnog pisma, drugi nakon prvih 10 strana. Ali mrzim da, kad stupivši u nov angažman, otvorim ormar dramaturgije i kad na mene padne stotinu manuskripta. To se treba obaviti, a ne gurati u ormar. U Burgu pišemo prosudbu za svaki komad te je pohranjujemo, kako bismo informirali kolege, ali i kako bismo se sami podsjetili. Arhiv je prilično pun.

Ono što dramaturgija mora ostvariti u odnosu na repertoar samo je novi komad. Stari se komadi na tajanstven način sami vraćaju na repertoar. Tu je i interes kazališne direkcije: poznati komadi lakše nalaze publiku, pune blagajnu, to je jednostavno tako. A oni su i u interesu redatelja jer je iskušavanje vlastitog pogleda na velike teme i danas kao i nekad najveći užitek posla. Isto vrijedi i za glumce u klasičnim ulogama. Nove je komade, za razliku od klasičnih, potrebno više isticati: i samom kazalištu i redatelju.

O reinterpretacijama klasika u redateljskom kazalištu

To se može opisati samo na primjeru pojedinačnih inscenacija. Proglašavanje toga trendom držim problematičnim. Želi li se poopčavati, možda se može govoriti o očajničkim naporima aktualiziranog insceniranja starih tekstova. To je ta neiskorjenjiva njemačka potreba za prosvjećivanjem. Sve mora bezuvjetno imati didaktički karakter, biti primjenjivo. Mora vrijediti danas. Mora biti politički aktualno.

.....
Ono što me ljuti jesu umanjivanja. I da često više ne postoji svijest o formi. Onaj tko parafrazira Shakespearea reducirajući ga na zaplet, ne shvaća da je Shakespeare Shakespeare kroz svoj jezik, svoju poeziju.

.....
Naravno da tekstovi ne trebaju slaviti svetima, u principu nemam ništa protiv umetanja, ali oni moraju biti bogati duhom, moraju držati korak s originalom. Kao dramaturg branim dramu, literaturu. Već i stoga jer sam sve što sam naučio u životu, naučio iz literature... Postao sam komunist zbog Brechta, no dobro, salonski boljševik. Iako me već u petnaestoj godini Kafka fascinirao u jednakoj mjeri. A odmah na početku mog rada u kazalištu upoznao sam Petera Handkea. To je bio taj sretan trenutak kada je jedna stvar relativizirala drugu. Kada su se širili horizonti. I u tom sam smislu pripadnik prosvjetiteljstva jer snažno vjerujem u umjetnost. Ali na vrlo posredan, neizravan način. Odbijanje određenih aktualizacija sigurno me čini vrlo konzervativnim, što nije pledoaje za vjernost djelu. Naravno da uvi-jek iznova moramo čitati i prikazivati stara djela. Osuvremenjivati ih, ali iz njih samih, a ne dodacima.

O krizi kazališta

Naravno da ćemo postati potišteni kad čitamo što se na kulturno-političkom planu zbiva u Bielefeldu ili Freiburgu. Ali vjerujem da se granica neće toliko smanjiti da ćemo morati dovesti cio naš sustav u pitanje. Naravno da bi gospodarska kriza mogla postati opasnost. Ali što se ostalog tiče – da kazalište gubi svoj vitalitet, toga se ne bojim. Kazalište postoji već 2000 godina i postojat će još dugo. Doduše, mala je utjeha da će kazališta biti i kada više ne bude postojalo gradsko kazalište. Kao dramaturški nasljednik Lessinga i Schillera jednostavno ne želim zamisliti da će taj dio našega nacionalnog identiteta morati nestati. Možda je potrebno iznova podsjetiti gradske rizničare da subvencije nisu sredstva koja nam bacaju u ralje, nego dodaci na ulaznice, kako bi se svakome omogućio posjet kazalištu.

O tematskim repertoarima

Držim ih blesavima. Iz mog iskustva, kazališta podvođenjem repertoara pod moto okupljaju komade koje kao pojedinačne ne bi radila. Opravdanje lošeg djela na repertoaru tada se objašnjava motom. Nikad nisam imao problema s prigovorom da je kazalište u kome sam angažiran trgovina različitim robom. Naprotiv, držim posebnošću repertoarnog kazališta da ponudi što je moguće veći asortiman. Doduše, svaka se roba, dakle svaki projekt, mora radikalno preispitati: kvaliteta teksta, mogućnosti podjele, redateljske realizacije. Treba primijeniti najstroža mjerila, ali ne i subsumirati sve moguće pod nešto tipa "Sjećanje i zaborav. Dio 1."

O utjecaju filma i TV-a na kazališni ansambl

O da, to je pakao. Tu se uistinu mnogo promijenilo. Biti danas disponent u kazalištu uistinu je najgori posao koji postoji. Ne može se biti restriktivnim. Želi li se sačuvati glumce, mora ih se voditi na dugoj uzici, inače će se otrgnuti. Uz jednu prednost: prominentnost koju ostvaruju na filmu ili televiziji donosi kazalištu profit. Ali za kazalište je takvo stanje općenito štetno. Ne može se više smisljeno isplanirati kako komad postaviti ovisno o potražnji. Tako, primjerice, dolazi do rupe od šest mjeseci za neku predstavu jer je jedan od glumaca za to vrijeme na godišnjem odmoru. Kada se predstavu nakon toga ponovno počne igrati, potrebno je vrijeme da se raširi usmena propaganda i napuni dvorana.

S njemačkoga prevela Danijela Kapusta
Fotografije Arno Declair.